

Sammanfattning

Agenda för hälsa och välbefinnande

14 konkreta åtgärdsförslag med handlingsplaner

Redaktör: Anna Nilsson Vindefjärd

Ladda ner hela rapporten från www.forskasverige.se/agenda

Agenda för hälsa och välbefinnande – ett samarbete mellan

**FORSKA
SVERIGE** och:
FÖR HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Förord

Det behövs en långsiktig, sammanhållen och nationell life science-strategi i Sverige – det har varit ett av Forska!Sveriges budskap sedan bildandet 2010. Stiftelsen har sedan några år tillbaka arbetat med åtgärdsförslag som bidrag till en sådan strategi.

I och med att regeringen i juni 2014 fattade beslut om att ta fram en lägesbeskrivning inför en life science-strategi, tog Forska!Sverige en månad senare initiativet till "Agenda för hälsa och välbefinnande". Syftet var att erbjuda en neutral plattform där aktörer i life science-systemet, med sina olika perspektiv och med Forska!Sverige som drivande i processen, proaktivt kan samarbeta i policy-frågor och vidare-utveckla åtgärdsförslag till en nationell strategi.

Behovsbilden har varit relativt tydlig under senare år och det var viktigt att denna unika konstellation av aktörer kunde gå djupare än vad som tidigare gjorts och arbeta fram konkreta handlingsplaner. Under hösten 2014 genomfördes fyra heldagars workshops med medlemmarna i "Agenda för hälsa och välbefinnande". Däremellan och efteråt har arbetet fortsatt via telefon och mejlkonversationer. De olika professionernas erfarenhet har kommit till nytta och aktörerna har kunnat enas om målområden, prioriterade åtgärder och handlingsplaner.

Forska!Sverige har författat denna rapport, baserat på resultaten från nämnda workshops och ett omfattande referensmaterial. Vi vill tacka alla medlemmar i styrgruppen för att, utöver projektfinansieringen, generöst ha bidragit med tid och kunskap både i workshops och i den efterföljande processen runt rapporten. De frågor Agenda-gruppen har arbetat med är komplexa, men den respekt, öppenhet och engagemang medlemmarna har visat har gjort det möjligt att utveckla konkreta förslag. Ett stort tack också till Arthur D. Little som faciliterat processen, i egenskap av pro bono-donator till Forska!Sverige.

Under arbetets gång har vi diskuterat materialet med olika experter inom området. Därför vill vi även tacka representanter för Sjukhusläkarna/Läkarförbundet, Svenskt Näringsliv, AstraZeneca och Swedish Medtech, samt enskilda forskare, företagare och vårdgivare för värdefulla synpunkter till rapporten.

Vi tackar Forska!Sveriges styrelse för det kontinuerliga engagemanget för hälsa och välbefinnande i Sverige och för insatser kopplat till Agenda-projektet. Sist men inte minst tackar vi Forska!Sveriges donatorer. Forska!Sverige är en oberoende, icke vinstdrivande stiftelse, som verkar för att förbättra förutsättningarna för medicinsk forskning och företagande i Sverige och för att framstegen snabbt ska komma befolkningen till godo. Donationer från följande organisationer gör det möjligt att bedriva vårt arbete: Hans & Barbara Bergströms stiftelse, LIF, Capio, Praktikertjänst, HealthCap och Arthur D. Little.

Anna Nilsson Vindefjärd
Generalsekreterare Forska!Sverige

Carl Johan Sundberg
Ordförande Forska!Sverige

Sammanfattning

Parallellt med att vårdkostnaderna ökar har Sverige halkat efter vad gäller forskningskvalitet, kliniska studier och tillgång till nya behandlingsformer inom vården. Det drabbar befolkningen och har även en negativ påverkan för landets life science-företag. Denna situation har Sverige inte råd med.

Forska!Sverige initierade "Agenda för hälsa och välbefinnande" i juli 2014 som ett samarbetsprojekt för aktörer från olika delar av life science-systemet. Tillsammans har vi enats om fyra målbilder och 14 prioriterade åtgärdsförslag med handlingsplaner som vi bedömer är relativt snabbt genomförbara och effektiva. Syftet är att stärka life science-systemet i Sverige, för att öka både hälsa och välbefinnande.

En mängd faktorer påverkar förutsättningarna för vården och forskning och företagande inom life science. Flera är av systemkaraktär och så pass omfattande att de inte ryms inom ramen för de åtgärdsförslag vi presenterar, men vi diskuterar några av dem i inledningen.

Starkt finansiering av medicinsk forskning är en förutsättning för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt inom området. Samtidigt finns stora behov

av strukturella förändringar och det är dessa som våra åtgärdsförslag fokuserar på. Åtgärderna och handlingsplanerna samlas under följande fyra målbilder som är starkt knutna till varandra:

1. Excellent forskning och utbildning
2. En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus
3. En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling
4. Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat

Uppdelningen i olika målbilder betyder inte att områdena är skilda från varandra eller att vi ser det som en linjär process som alltid börjar med forskning i akademien. Tvärtom kan en process mycket väl börja med att ett behov identifieras inom till exempel vården och leda till en fortlöpande interaktion mellan vård, forskning, företag och patienter. Många av de åtgärdsförslag vi presenterar passar också in inom mer än en målbild, eftersom de stärker förutsättningarna för både forskning, näringsliv och vård. Vi hoppas därför att våra förslag ska tas emot som en helhet.

Excellent forskning och utbildning

- en förutsättning för välfärd och konkurrenskraft.

En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus

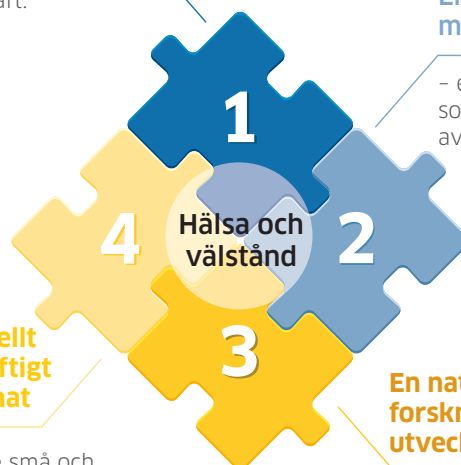
- ett väl fungerande system som gör att patienten får del av innovationer.

Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat

- som lockar både små och stora företag att bedriva forskning, utveckling och produktion i Sverige.

En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling

- som underlättar insamling, användning och delning av data för att förbättra hälsa.

Excellent forskning och utbildning - åtgärdsförslag

1.1 Förändra strukturen och underlaget för statens stöd till forskning vid lärosäten

Både politiker och allmänhet är överens om att det är mycket viktigt att Sverige fortsätter att stärka sin position som kunskapsnation. Dessvärre har flera länder nu passerat oss, både vad gäller finansiella satsningar på forskning och forskningskvalitet.

Vi föreslår att forskningspropositionen 2016 blir en *forsknings-, högre utbildnings-, och innovationsproposition*. I propositionen bör följande behandlas:

- utveckla riktlinjer för en ledarskapsmodell för svenska högskolor där framåtriktat ledarskap förenas med kollegial struktur för forskarinitierad forskning
- utveckla riktlinjer för utlysningar av konkurrensutsatta anställningar
- utveckla en incitamentsstruktur som stimulerar mobilitet och samverkan
- inför ett reellt tenure track-system
- finansieringen mellan statliga forskningsfinansiärer bör delas på:
 - direkt basfinansiering, vilket ska täcka tjänster och infrastruktur
 - rådsanslag som ska fungera som projektmedel, samt gå till meriteringstjänster
- stärk förutsättningarna att dra nytta av EU:s forskningsprogram genom strategiska satsningar
- stärk förutsättningarna för samverkansforskning och innovationsprocesser inom life science-området

1.2 Justera meriteringssystemet

Forskning och utveckling är nödvändigt för att öka vårdkvaliteten och minska vårdkostnaderna. Det finns dessvärre idag negativa incitament, som att forskning tar tid från verksamheten, vilket gör det svårt för vårdgivare att engagera sig.

Vi föreslår att regeringen bidrar till att meriteringssystemet justeras för att bland annat skapa implementerings- och kommersialiseringsincitament inom vård och akademi. En justering av meriteringssystemet bör ske parallellt på flera instanser och förslagsvis i samverkan för att få synergieffekter, till exempel genom a) Forsknings-, högre utbildnings-, och innovationsproposition med avsiktsförklaring, b) Förenklad och snabbare tillsättningsförfarande av högre tjänster inom myndigheter, universitet och högskolor, samt c) Direktiv till rektorer.

Vi föreslår också att landsting/regioner skapar positiva incitament för vårdpersonal att arbeta med forskning, kommersialisering och kliniska studier. Det bör även tillsättas en kommitté för utformning av samverkansavtal mellan akademi, näringsliv och landsting/regioner för ökad rörlighet och delade tjänster.

1.3 Skapa karriärtjänster för klinisk forskning

Idag finns en relativt stor andel sjukvårdspersonal som genomgått forskarutbildning, men som inte får möjlighet att använda den kompetensen. Dessa utgör en viktig resurs som är underutnyttjad och bör tas tillvara.

Vi föreslår att regeringen ger Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet i uppdrag att skapa ett program med karriärtjänster för disputerad vårdpersonal anställda av landsting och regioner.

Ett sådant program gynnar inte bara forskning och vård utan skapar dessutom ett klimat för att implementera goda idéer, vilket medför positiva och långsiktiga samhällsekonomiska aspekter. Karriärtjänstprogrammet är även viktigt för att motverka den dåliga återväxten av forskande vårdpersonal vid klinikerna idag.

1.4 Stärk nyttan av den nationella portalen för kliniska studier

Det finns idag en ökad efterfrågan globalt på uppföljning av användningen av metoder, medicintekniska produkter och läkemedel för att möta krav från bland annat regulatoriska myndigheter. Här har Sverige möjligheter att hävda sig väl i den internationella konkurrensen under förutsättning att befintliga strukturer sammankopplas, koordinering underlättas och byråkratin minskas.

Vi föreslår att regeringen ger Nämndmyndigheten för kliniska studier i uppdrag att undersöka hur de kan bidra till framtagande av uppföljningsdata, att Sveriges erbjudande vad gäller kliniska studier marknadsförs internationellt och att det utvecklas ett samarbetsavtal gällande gemensam patientbas mellan privat verksamhet och akademi/offentlig verksamhet.

En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus - åtgärdsförslag

2.1 Kräv utvärdering av behandling, utbildning och forskning

Vårdens uppdrag omfattar behandling, forskning och undervisning. Dessvärre rapporteras att det är svårt att få utrymme inom vården för forskning och utbildning. Detta är allvarligt eftersom kunskapsutveckling och implementering är en förutsättning för vård av hög kvalitet.

Vi föreslår att regeringen ger Socialdepartementet, i samarbete med Utbildningsdepartementet, i uppdrag att utveckla och genomföra en konkret plan för utvärdering av behandling, utbildning och forskning inom vården. Planen bör inkludera:

- ett säkerställande av förutsättningar för utvärdering av alla delar inom vården
- en analys över de olika incitamentssystem som behövs för olika segment av sjukvården
- en översyn av hur styrningen inom och mellan landsting/regioner kan harmoniseras och förbättras

Vi föreslår också att ALF-avtalets intentioner följs upp när det gäller universitetens roll i organisering och ledning av universitetssjukvården.

2.2 Inför ackreditering av universitetssjukvård

Idag finns det inte en tydlig definition av vad universitetssjukvård är. En ackreditering behövs för att universitetssjukvården ska kunna bli den nod som krävs för att den kliniska forskningen och vårdforskningen ska stärka och förbättra vården.

Vi föreslår att regeringen ger Socialdepartementet och styrgruppen för nya ALF-avtalet i uppdrag att i samråd utforma en plan och process för hur universitetssjukvården ska prövas för ackreditering. Planen ska implementeras snarast.

2.3 Inför särskild fond för introduktion av innovativa metoder

Introduktionen av innovativa metoder i svensk vård ligger efter jämförbara länder och är dessutom ojämlig över landet. Ur patientens perspektiv är detta oacceptabelt.

Vi föreslår att regeringen omgående skapar en särskild fond för introduktion av innovativa metoder och finansierar denna under en pilotperiod på minst två år, i syfte att avlasta vårdens kostnader för introduktion av godkända läkemedel och CE-märkt medicinteknik. Under perioden bör produkten/metoden följas upp och utvärderas. Om behandlingen/tekniken visar sig vara kostnadseffektiv bör vård och omsorg sedan införliva dem i ordinarie verksamhet.

2.4 Utveckla och harmonisera vårdens ersättningsystem

Ersättningar har en viktig roll i att säkerställa en jämlik och behovsstyrd vård. Det är inte motiverat, varken medicinskt eller ekonomiskt, att ersättningsystemen väsentligt skiljer sig mellan landsting/regioner på det vis de gör idag.

Vi föreslår att regeringen ger Socialdepartementet i uppdrag att utse en nationell ersättningsamordnare med ansvar att se över hur ersättningarna inom och mellan landsting/regioner kan harmoniseras. Uppdraget bör inkludera att ta fram en "best practice" för ersättningsystem inom vården utifrån den kunskap som finns. Det finns förutsättningar för landsting/regioners ersättningsystem att i vissa avseenden standardiseras.

En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling - åtgärdsförslag

3.1 Tillsätt en arbetsgrupp för "Nationell samordning för forskning och kvalitetsutveckling"

För ökad kvalitet i vården och för Sveriges konkurrenskraft inom life science, är det viktigt att patienter, forskare, företag och vårdgivare har möjlighet att bidra till insamling, användning och delning av data på ett etiskt, säkert och strukturerat sätt. Det saknas i nuläget en sådan nationell infrastruktur.

Vi föreslår att regeringen ger Innovationsrådet i uppdrag att skapa en handlingsplan för "Nationell samordning för forskning och kvalitetsutveckling" och att tillsätta en arbetsgrupp för planen. En av de centrala punkterna i planen bör vara att införa Socialstyrelsens nya nationella informationsstruktur som en del av satsningarna på eHälsa. Arbetsgruppen bör ha befogenhet att skapa en nationell strategi för strukturer, definitioner, begrepp med mera, så att system och register blir mer användbara för patienter, vårdgivare, forskare, företagare och myndighetsanställda.

3.2 Utöka satsningen på nationella databanker, biobanker och kvalitetsregister

En bidragande faktor till svensk hälso- och sjukvårds kvalitet har varit det långsiktiga arbetet med att följa och jämföra vårdens resultat som bedrivits inom ramen för de nationella kvalitetsregistren. Men, det finns en avsaknad av vissa register och i vissa befintliga register är kvaliteten och/eller täckningsgraden ibland låg.

Vi föreslår att regeringen säkerställer att de nationella databanker, biobanker och kvalitetsregister som finns i Sverige vidareutvecklas för att möjliggöra unik forskning och uppföljningsstudier av behandlingar. Det bör omfatta:

- 500 miljoner per år i en utökad satsning, tillsammans med landsting/regioner, som stöd till registren
- en tydlig samverkan mellan landstings- och regionledningarna, landets sex olika registercentra och enskilda register i hälso- och sjukvården

Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat – åtgärdsförslag

4.1 Stimulera forskning och utveckling i företag – skatter

Ekonomiska villkor har stor betydelse för Sveriges attraktivitet för investeringar och företagande. Trots viktiga skattesänkningar under senare år är Sverige fortfarande ett högskatteländ.

Vi föreslår att regeringen gör en översyn av skattereglerna med fokus på att:

- utvidga omfattningen av den nuvarande skattelättnaden med sänkta arbetsgivaravgifter för företag som arbetar med forskning och utveckling (FoU)
- kombinera skattelättnader för FoU-intensiv verksamhet med lägre nivå på bolagsskatten
- införa grundmodellen i Företagsskattekommitténs förslag, efter vissa förbättringar
- lätta på begränsningarna i företags rätt att behålla avdragsrätten för tidigare förlustavdrag vid inträde av nya finansärer

4.2 Skapa specialiserade forsknings- och behandlingscentra

Det råder stor internationell konkurrens om life science företag. Ett sätt att öka Sveriges attraktivitet är att skapa fler ledande forskningsmiljöer där vård, akademi och företag samarbetar med forskning och utveckling av nya behandlingsmetoder.

Vi föreslår att regeringen ger Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet i uppdrag att skapa en arbetsgrupp för att identifiera några sjukdomsområden som piloter för att utveckla specialiserade forsknings- och behandlingscentra. Arbetsgruppen bör ta fram en plan för piloterna, dess genomförande och utvärdering.

4.3 Säkerställ tillgång till kapital för små växande företag

Forskningsbaserade företag spelar en fundamental roll i att utveckla upptäckter till produkter och metoder som förbättrar hälsa. Statligt stöd är i vissa skeden mycket viktigt för att attrahera privat kapitalinvestering till dessa företag och hjälpa dem över trösklar i utvecklingen. Tyvärr konstaterar Riksrevisionen att en stor del av de statliga riskkapital-insatserna inte går till de tidiga faser de är avsedda för.

Vi föreslår att regeringen, baserat på resultatet från utredningen om innovations- och entreprenörsklimatet, presenterar en plan för statliga riktade medel till små växande företag med syfte att vara marknadskompletterande och även stimulera privata investeringar i tidiga faser. Planen bör bidra till att öka samordningen och tydliggöra de statliga aktörernas roller. Planen bör fokusera på nationellt snarare än regionalt stöd, vara långsiktig i sin utformning och insatserna bör utvärderas ordentligt.

4.4 Stärk innovationsupphandlingen

Innovationsupphandling är en process som främjar utveckling och införande av nya lösningar, innovationer, vilket i sin tur skapar tillväxt och arbetstillfällen i Sverige, men idag är innovationsupphandling inom till exempel vården bristfällig.

Vi föreslår att regeringen ger Finansdepartementet i uppdrag att i samarbete med Näringsdepartementet utveckla en nationell handlingsplan för innovationsvänlig upphandling och upphandling av innovation. Denna handlingsplan bör skapas i samråd med nyckelaktörer såsom myndigheter, landsting/regioner, kommuner och företag. Den nationella handlingsplanen bör omfatta tydliga mål, samt incitament för kommuner och landsting/regioner att uppnå målen.

De förslag vi presenterar i rapporten fokuserar på hur professionen och politiker kan samarbeta för att uppnå de fyra målbilderna. Vi vill även lyfta fram vikten av samordning av nationella projekt inom området. Agenda-gruppens unika sammansättning medför att vi har en hög grad av delaktighet i flera pågående nationella initiativ, projekt, utredningar och remisser. Detta har varit utmärkande i styrgruppens arbete vilket ger goda förutsättningar för att de föreslagna åtgärderna är tydliga och

realistiska, samt att de bör kunna ge märkbara resultat.

Vi i Agenda-gruppen är beredda att ta vår del av ansvaret för att förändringsprocesserna ska kunna utföras på ett effektivt sätt.

**Ladda ner hela rapporten från:
www.forskasverige.se/agenda**

Agenda för hälsa och välbefinnande

Parallellt med att vårdkostnaderna ökar har Sverige halkat efter vad gäller forskningskvalitet, kliniska studier och tillgång till nya behandlingsformer inom vården. Det drabbar befolkningen och har även en negativ påverkan för landets life science-företag. Denna situation har Sverige inte råd med.

Forska!Sverige initierade "Agenda för hälsa och välbefinnande" som ett samarbetsprojekt för aktörer från olika delar av life science-systemet. Gemensamt har vi enats om fyra målbilder:

1. Excellent forskning och utbildning
2. En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus
3. En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling
4. Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat

Tillsammans presenterar vi 14 prioriterade åtgärdsförslag med handlingsplaner som vi bedömer är relativt snabbt genomförbara och effektiva. Syftet är stärka life science-systemet i Sverige, för att öka både hälsa och välbefinnande.

Agenda för hälsa och välbefinnande – ett samarbete mellan

**FORSKA
SVERIGE** och:
FOR HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

